
Філософське розуміння світу:
Правова онтологія
Архітектура реальності від античних категорій
до сучасного академічного простору.
Gemini Notebook

Світанок онтології: Вчення про суще

Онтологія (ontos + logos) — розділ філософії, що досліджує буття як таке, його найзагальніші властивості, форми та принципи.

Парменід (V ст. до н.е.)

Тотожність мислення і буття. Буття є, а небуття немає. Справжнє буття — єдине, незмінне, неподільне.

Платон

Ієрархія реальностей. Світ вічних і незмінних ідей (осягається розумом) протистає чуттєвому світу речей (недосконалому, мінливому).

Gemini Notebook

Категоріальне моделювання: 10 опор Аристотеля

Категорії — найзагальніші поняття, що описують будь-яку сферу дійсності.

Сутність (Substance) — першооснова, головне значення буття. Справжнє буття — це конкретні речі (єдність форми і матерії).

Дев'ять підтримуючих колон (Акциденції): Кількість, Якість, Відношення, Місце, Час, Положення, Стан, Дія, Страждання.

Gemini Notebook

Зміна оптики: Від розуму до стратифікації

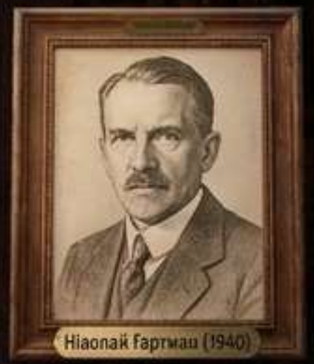

Фокус: Як буття постає для пізнання.

Модель: Категорії як апріорні (вроджені) форми
форми мислення (Кількість, Якість, Відношення, Модальність).
Розум упорядковує досвід.

Фокус: Закон стратифікації реального світу.
Чотири шари буття:
1. Духовний (найвищий),
2. Душевний,
3. Органічний,
4. Неорганічний (найсильніший)

Gemini Notebook

Специфіка категорії Буття

Буття неможливо визначити через рід і вид — воно охоплює все.
Його специфіка у граничній загальності.

Екзистенційний вимір (Гайдеґґер):
Онтологічна відмінність (буття vs суще).
Доступ до буття лежить через людину –
Тут-буття (Dasein). Ми – єдині істоти, які ставлять питання про власне існування.

Логіко-мовний вимір (Квайн):
Існувати означає бути значенням зв'язаної змінної.
Онтологія визначається тим, які об'єкти припускаються нашими найкращими науковими теоріями.

Gemini Notebook

Основні форми буття

1. Природа (Nature):
Неорганічна та органічна.
Друга природа (створена людиною).
Первинна щодо людського буття.

2. Людина (Human):
Єдність тілесного і духовного.
Усвідомлює своє існування
та визначає його сенс.

3. Духовне (Spiritual):
Індивідуалізоване: Свідомість
окремої особи.
Об'єктивоване: Існує поза свідомістю
(мова, наука, мистецтво, правові норми).

4. Соціальне (Social):
Індивідуальні ролі та
суспільство як ціле.
Сфера функціонування Права.

Gemini Notebook

Макросфери буття: Термінологічна матриця

Термін	Визначення	Ключовий вимір	Мислитель
Всесвіт (Universe)	Сукупність фізичної реальності (матерія, енергія, простір, час)	Фізико-космологічний вимір (Великий вибух)	Сучасна наука
Універсум (Universum)	Тотальна єдність усього сущого	Включає фізичне, ідеальне, духовне та можливе	-
Світ (World)	Впорядкована цілісність, що має певну структуру і сенс (Космос)	Завжди є світом для когось (світ права, науки)	Вітгенштейн
Життєвий світ (Lifeworld)	Світ безпосереднього людського досвіду, що передує теоріям	Дорефлексивний, повсякденний вимір існування	Гуссерль, Габермас

Gemini Notebook

Межа реальності: Буття та Небуття

Головне питання (Лейбніц, 1714): Чому існує щось, а не ніщо? Відповідь Лейбніца: принцип достатньої підстави (остаточна підстава — Бог).

Екзистенційний жах (Гайдеґґер):
Небуття відкривається не в логіці, а в жаху, коли суще вислизає з-під ніг.

Діалектика (Гегель):
Чисте буття і чисте ніщо тотожні у своїй порожнечі.
Їхньою істиною є Становлення (перехід від небуття до буття і навпаки).
Світ — це процес.

Gemini Notebook

Фундамент багатоманітності: Субстанція та Матерія

Субстанція (Substantia): Те, що лежить в основі. Першооснова, яка існує сама по собі і не потребує нічого іншого.

Історична еволюція:

Античне Архе: Вода (Фалес), Вогонь (Геракліт), Атоми (Демокріт).

Новий час (Субстанція): Декарт (мисляча і протяжна), Спіноза (Єдина субстанція — Бог/Природа).

Емпірична критика: Локк (невідомий носій), Берклі (заперечення матерії), Юм (заперечення духовного Я).

Матерія: Від ньютонівської маси до сучасної системи квантових полів та частинок.

Gemini Notebook

Архітектура єдності: Скільки існує начал?

Монізм (Monism): Один масивний стовбур. Єдина основа світу. Матеріалістичний (Матерія), Ідеалістичний (Дух - Гегель), Нейтральний (Мах, Рассел).

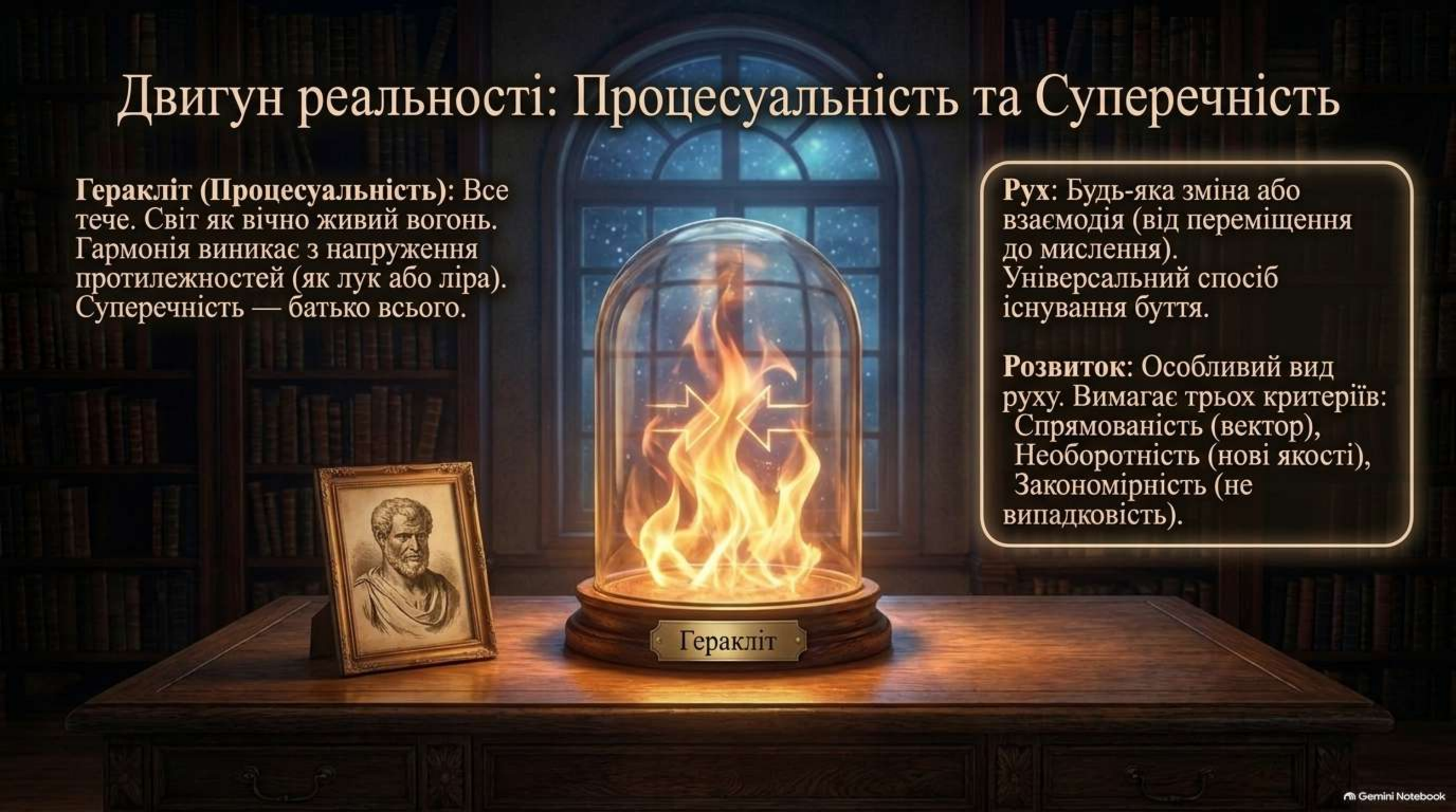
Дуалізм (Dualism): Два рівноправні головні корені/стовбури. Дві незвідні субстанції. Приклад: Картезіанський дуалізм тіла і душі (Психофізична проблема).

Плюралізм (Pluralism): Складне сплетіння багатьох незалежних коренів. Множинність начал. Приклади: Монади Лейбніца, плюралістичний всесвіт В. Джеймса.

Gemini Notebook

Двигун реальності: Процесуальність та Суперечність

Геракліт (Процесуальність): Все тече. Світ як вічно живий вогонь. Гармонія виникає з напруження протилежностей (як лук або ліра). Суперечність — батько всього.

Рух: Будь-яка зміна або взаємодія (від переміщення до мислення). Універсальний спосіб існування буття.

Розвиток: Особливий вид руху. Вимагає трьох критеріїв: Спрямованість (вектор), Необоротність (нові якості), Закономірність (не випадковість).

Gemini Notebook

Діалектична спіраль розвитку

Суперечність — це не помилка мислення, а внутрішня властивість самої реальності (Гегель).

1. Теза (Thesis):
Початковий стан, твердження.

2. Антитеза (Antithesis):
Виникнення внутрішньої суперечності, заперечення.

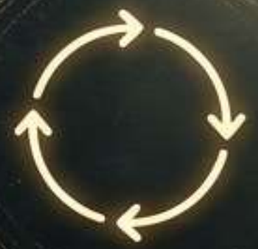
3. Синтез (Synthesis): Подолання суперечності на вищому рівні (зняття), де зберігається сутність попередніх етапів.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель

Закони Діалектики (Енгельс):
1. Перехід кількісних змін у якісні (механізм).
2. Єдність та боротьба протилежностей (джерело).
3. Заперечення заперечення (спрямованість — сама спіраль).

Gemini Notebook

Конкуруючі парадигми розвитку

Циклічна (Cyclical)

Світ розвивається колами; народження, розквіт, смерть.

Представники: Античні стоїки, Шпенглер, Тойнбі.

Лінійна / Прогресистська (Linear)

Поступальний, автоматичний рух від нижчого до вищого (напр., розвиток розуму).

Представники: Просвітництво, Кондорсе.

Еволюційна (Evolutionary)

Поступове накопичення змін без зовнішнього задуму. Від однорідного до різнорідного.

Представники: Дарвін, Спенсер.

Процесуальна / Творча (Processual)

Постійне народження непередбачувано нового (життєвий порив). Реальність складається з подій, а не речей.

Представники: Бергсон, Вайтгед.

Gemini Notebook

Гранд-Синтез: Місце Права в Архітектурі Буття

Структура: Реальність спирається на об’єктивні категорії (сутність, простір, час).

Фундамент: Світ має фундаментальну основу (субстанцію), яка постійно пульсує у процесі розвитку через суперечності.

Правовий вимір:
Право не є фізичною матерією чи простою ідеєю. Це форма Об'єктивованого духовного та Соціального буття. Воно розвивається за законами діалектики (вирішуючи суспільні суперечності) і структурує наш Життєвий світ.

Розуміння онтології — це здатність бачити невидимий каркас, на якому тримаються закони, суспільство та сама людина.

Gemini Notebook